

Kulturális-közéleti havilap, harminckilencedik évfolyam

2013 május Próza

Vámos Miklós: Tizenegy

1. A tűz az ember legjobb barátja! – Artúr még óvodáskorában olvasta ezt, a *Szovjet mesék magyar gyerekeknek* című antológiában. Amit a százaskockák polcán talált. Már minden lapját eleresztette a fűzés. A fából készített színes építőelemek legnagyobb elemeit hívták százaskockának, elkeseredett harc folyt érettük, tettelegességig fokozódó. Artúr esélytelennek ítélte önmagát, beérte az ott árválkodó könyvvel. Meg a Gabi nevű óvónő bámulásával, akibe fülig szerelmes volt. Tőle érdeklődött: A szovjet meséket mér nem a szovjet gyerekeknek adják? Gabi néni rémülten a szája elé kapta a tenyerét: Pszt! Ilyet még kérdezni se szabad! Hájóvan... – Artúr többé nem kérdezett ilyet, legalábbis az óvodában.

2. A tűz az ember legjobb barátja! – e mondástól már akkor fölviányozódott, nem csupán amiatt, mert rajongott mindenért, ami ég, világít, melegít. Kevés barátja volt, őszintén szólva, olyan igazi testi-lelki talán egy sem. Bizsergette a szívét, hogy a tűzre számíthat, mint ember. Attól fogva rendszeresen lopkodta a gyufát a konyhából. Némelyik skatulyán az állt: BIZTONSÁGI GYÚJTÓ, már csak ezért is veszélyérzet híján hajigálta le az udvarba a miniatűr fáklyákat a második emeletről. Míg az ember legjobb barátja belekapott a házmesterék kitergetett ágyneműhuzataiba, s lett akkora tűz, aminél melegedhetek az emberek. Volna. Ehelyett rikácsoltak, öklüket rázva: A végén még ránk gyújtja a házat ez a hülyegyerek! – hallgathatta ezt, százszor, ezerszer, ameddig el nem költöztek onnan, az apja halála után. Körülbelül ekkor kezdték úgy becézni: Art. Pontosabban ő terjesztette el: Art vagyok, érted, mint művészet! Az *Árt*, mondta egy átmeneti haverja a Csók István körben. Nekem nem árt! – félreértés. Szobrásznak készült, az is annak bizonyult. A kemény fizikai munka visszariasztotta. Inkább filmrendező leszek! Végül a színészetnél kötött ki, amit idős korában megbánt.

3. A tűz az ember legjobb barátja! – közölte az egybegyűltekkel minden szabadtéri sütögetésen. Rendezett ilyet, valahányszor módja nyílt rá. Akárhová költözött, először arról gondoskodott, hogy legyen alkalmatosság a tűzrakáshoz, legalább egy fémrostély az erkélyen. Születésnapon és más ünnepi alkalommal tűzásba vitte a gyertyaégetést, karácsonykor a csillagszórást. A nagy számok törvénye működött, kacskaringós élete során háromszor kapott lángra a fenyőfa az otthonában, kétszer a tűzoltók is kiszálltak a helyszínre, noha ő nem kért segítséget, a kedves szomszédok telefonáltak. Egyetlen családtag és nő sem tekintette bocsánatos bűnnek a piromániát. Valamelyik felesége kijelentette, hogy Art pályát tévesztett, nyergeljen át sürgősen a tűzszerészetre. Mire ő: Aki szereti a tojást, nem biztos, hogy tojni is akarja. A poén rosszul sült el, válaszul az asszony arcon lötytyintette egy pohár vízzel. Épp az elszenesedett brokátfüggönyt gyászolta.

4. A tűz az ember legjobb barátja! – gondolta Art a temetőben. Tipródott a frissen ásott gödör mellett, amelybe hamarosan leeresztik a feketére politúrozott ládát, benne Art legjobb – s egyben utolsó barátját, a városszerte Kubla kán néven emlegetett színészt. Egy bizonyos vers miatt lett belőle Kubla kán, nagy előszeretettel szavalta rendezvényeken, ámbár senki nem értette, miről szól. Tőle immár nincs mód megkérdezni. Szemét lezárta a halál. Art sokat lógott

vele, főleg a Zanzibárban. Konyakot a két derék lecsúszott csepűrágónak! – kiáltotta Kubla kán a bárpult felé, s a fiatalkorában kikapós pincérnő kérés nélkül tette a tálcára a poharak mellé a sovány üvegvázák vizében úszó gyertyákat. Art talán csak emiatt ragaszkodott ahhoz a kopott presszóhoz. Kubla kán többé a Zanzibárban sem bukkan föl. Ő még Artnál is kevesebb személyhez, tárgyhoz és helyszínhez ragaszkodott – a jelek szerint az életéhez sem. Betették abba a ládába, ennyi. Nem ihat, nem szavalhat, nem röhöghet. Art pontosan tudta, amennyire a barátját gyászolja, ugyanannyira saját magát is. Már ő sem hajtogathatja túlságosan sokáig, hogy:

5. A tűz az ember legjobb barátja! – közeleg a nap, amikor őt is bezárják egy ilyen ládába. Hacsak nem kér hamvasztást. A döntés szükségessé válásakor már aligha lesz képes kifejezni óhaját. Végre rendelkeznie kéne. De hol a vagyon, amiről? A lakásán és az ingóságain majd csak megosztoznak a gyerekei. Kubla kán esete még egyszerűbb, tőle a két fia mindent elcabcarázott idejekorán. „Kubla kán tündérpalotát / építtetett Xanaduban.” Hol a pében van az a Xanadu? Reméljük, a mennyországban. S nem a pokolban. Art szeme a koporsón aranylő betűkre tévedt. **BORGOLYA IMRE SZÍNМŰVÉSЗ, ÉLT ÖTVENHAT ÉVET. NYUGODJÉK BÉKÉBEN.** Jó hülye név. Lehet, hogy emiatt sikerült félre a pályája? Kubla kán az utóbbi években a bábszínházba szorult, még ott is alig kapott szerepet, az irodán foglalkoztatták, titkárféleséggként. Kegyelemkenyér. Igen. És a te pályád ugyan miért sikerült félre? – Art abból élt, hogy reklámfilmekben foglalkoztatta egy hajdani évfolyamtársa. Hébe-korba. Nemrég egy kalóriaszegény olasz sütőolaj magyar hangját adta, a rendező kérésére szicíliai akcentussal. Anélkül, hogy tudta volna, miként beszélnek a szicíliaiak. Utolsó találkozásukon a Zanzibárban Kubla kán eldicsekedett, a bábszínház műsorra tűzi a Bánk bánt, ő szólaltatja meg Petúrt. Jól van, de szomorú lesz! – énekelte az operából. Aztán megkérdezte: Hát te? Art habozott: Én, kérlek szépen... kalóriaszegény sütőolaj vagyok. Kubla kán emésztette egy darabig, majd: Látott mostanában orvos? – valószínűleg viccnek szánta. Félig.

6. A tűz az ember legjobb barátja! – kivéve talán a poklot, gondolta Art. A néhai Kubla kánt épp lebocsátották a sírba. Vajon Borgolya Imre színművész a pokolba került, vagy fölméne a mennyekbe? És te, Artúr, hová jutsz, ha bevégzed földi életed? Tettél rosszat eleget. Jót is, de kevesebbet. Van okod aggódni. Most például okosabb volna, ha szegény barátoddal foglalkoznál, s nem saját magaddal. Eszébe jutott a szakállas anekdota, két színész összefut, az egyik dumál magáról szünet nélkül, aztán így szól: Most már beszéljünk egy kicsit rólad, miben láttál utoljára? Art utoljára a *Három kismalac*-ban látta Kubla kánt, ő volt a mesélő. Ült a paraván mögött, csak a feje látszott ki, izzadt a kucsmában, könyvből olvasta a szövegét. Mindegy. Art keresett az agyraktárban Kubla kánnal kapcsolatos szép emlékeket. Amikor kapatosan kigyalogoltatok Szentendrére. Meg amikor a Nemzeti Színház siófoki üdülőjében... Meg amikor... Úgy elmerült a múltidézésben, hogy észre se vette, kiürült a behantolt sír környéke. Egyedül maradt a fejfával. A hosszúkás homokdombot csak félig takarták a koszorúk és virágok. Állítólag még az éjjel ellopják valakik, a szalagokat letépi róluk, s holnap újra az árusok pultjára kerülnek. Kitarthatnál reggelig, hogy megvédd a barátod koszorúit. Á... mindegy ez is. Kivette a zsebéből a gyertyákat. Tizenegyet hozott, az ötvenhat év miatt, 5 + 6. Egy réges-régi este képei vetítődtek az agyában. Kubla kán mutatta be azt a nőt, aki beültette Artot a pindurka kocsjába, s nem mondta meg, hová tartanak. Budaörs. A dombtetőn állt a falatnyi ház, tucatnyi hasonló gyűrűjében. Mint kiderült, épp most vette. Kérte Artot, csak akkor kövesse, ha majd szól. Amikor végre hívta, Art belépett, a ház teljesen üres, csak egy dupla gumimatrac árválkodott a hajópadlón, negyven-ötven gyertya égett körötte, szív körvonalába rendezve.

7. A tűz az ember legjobb barátja! – aházott akkor is. Csak most fűzte hozzá: a legjobb szerelme is. Barom voltál, hogy nem értékelted a budaörsi nő szívbeli gesztusát, túl teátrálisnak találva. Kár, hogy elhagytad, mint annyi mást. Kár, kár. Hess, madár. Pedig az a nő maga volt a tűz, különösen a dupla gumimatrakon, mely zötykölődött alattatok, de nem eresztett le. A tűz az

asszony! – zümmögte Art egy operaária kifacsart dallamára. Fontolgatta, milyen alakzatba döfködjék az emlékezés gyertyáit a nedves homokba. A szív azért túlzás. A kör kevés. A fekvő nyolcast választotta, elvégre a halál – szemben az élettel – végtelen. Amikor elkészült, ott meredeztek a sápadt viaszrudacsok, egymástól azonos távolságban, fekete kanócuk összevissza lógott különböző irányokba. Ez bántotta Art szemét, sebj, ha majd égnek, rendeződik a kép. Erősen Kubla kánra gondolt, és odatartotta az égő gyufát. Hiába. Az első kanóc fittyet hányt a fizika törvényeire. A második is, bár az legalább füstölt egy kicsit. A harmadik sem mutatott hajlandóságot a meggyulladásra. Art újabb gyufákkal kísérletezett. Nedvesek a kanócok? Vagy mi? Örület... itt térdelsz a legjobb barátod sírján, és... Neked már nem akarnak égni a gyertyák? – kérdezte félhangosan és teátrálisan. Helyesbített, ezeknek éppenséggel Kubla kánért kéne égniük. Gyűltek a kormosra rövidült faszálak, megannyi pici jelképe a kudarcnak. *Kúdvarc*, a lúdvérc mintájára. Gyerünk, lássam, hogy:

8. A tűz az ember legjobb barátja! – föltápáskodott. Kőhajításnyira Kubla kán nyughelyétől két cejgnadrágos, pufajkás férfi ásott, lassú kubikos mozdulatokkal. Készül a gödör a következő munkadarabnak. Art tőlük kért segítséget. Szótlatlanul hallgatták végig. Egyikük műanyag öngyújtót dobott feléje. Elkapta. Hallani vélte: *Nesze bazmeg!* – ám ezt csak az agyában dörmögte valaki. Az öngyújtón kék betűkkel: **FŐGÁZ**, alatta lángkoszorú. Na jó, egyenesben vagyunk! – mind a tizenegy gyertyát sikerült meggyújtania a tűzszerszám segítségével. Már egyenesedett volna föl, hogy visszavigye, amikor kettő elaludt, Meg még kettő. Az anyátok! – beharapta a száját. Sírni nem káromkodunk. Bár... Kubla kán sírjánál?! Őneki tetszene. Csattogtatta az öngyújtót, kezdte föllobbantani a lángnyelveket megint. De ahányat sikerült, nagyjából ugyanannyi hunyt ki. Pedig nincs is szél, csak szellő. Föladjam? Kubla kán, ha néz valahonét, láthatja, a jó szándék megvolt. Mi a franc... tényleg képtelen vagy abszolválni ezt az egyszerű feladatot? Tizenegy rohadt gyertya, az isten szerelmére! – kis mellvédet gyűrt homokból a fekvő nyolcas köré, szélfogónak. Nem segített. *A gyertyák tövig égnék!* Kubla kán sírján aligha. Ez valami szindarab címe. Abban sem játszottam, gondolta csüggedten.

9. A tűz az ember legjobb barátja! – csak mégse mindig. Vagy nem mindenkinek. Art idővel kénytelen-kelletlen sorsára hagyta a tizenegy gyertyát. Hét égett, amikor ő sietős léptekkel eliramodott a temető ormóttan kovácsoltvas kapuja felé. Megállta erős akarattal, hogy ne forduljon hátra, sejtette, további kihunyásokat láthatna. A sírásók addigra eltűntek, így a **FŐGÁZ** öngyújtót megtartotta. Aznap este hasznát vette, a legkisebb gyereke születésnap vacsoráján. Meghívták őt is, az elvált férjet, noha az anyuka új pasija már ott lakott. Nem olyan nehéz ám ez a helyzet, azt kell gondolni, hogy az a házasság nem veled történt, filmen láttad, onnan ismerős a lakás, a bútor, az utca, a nő. Art hazaugrott az ajándékért, egy jobbkezes vívőtőrért – Sword 2011, 10.01-es kivétel, testvezetéssel és kesztyűvel –, fia igazolt versenyző a Vasasban. Art pontosan érkezett, kivételesen. A volt felesége ismerte Kubla kánt, így el kellett mesélni neki a temetést. A koporsó leeresztéséig jutott, akkor az új pasi behozta a tortát. Rajta tizenegy gyertya. Art sóhajtott, ez a tizenegyedik napja. Büntetők. Halál délután, születés kora este, sok ez egy ilyen rozoga embernek! Természetesnek érezte, hogy boldog atyaként ő adjon tüzet a gyertyáknak. Emelem az ünnep fényét. Előhúzta a **FŐGÁZ** öngyújtót. A volt feleség furcsálkodott: Te már megint cigizel? Nem... ez csak úgy... – érzékelte, hogy az asszony egy szavát sem hiszi, hagyományaihoz híven. Várakozása ellenére az összes gyertya azonnal föllobbant. Itt is összeégette picit az ujjait, ahogyan a temetőben, sebj. Nem tudta – akarta – levenni a szemét az imbolygó fényecskékről. *Tüzenegy...* bocs. A fia odahajolt (máris magasabb nálam, gondolta Art), hogy elfújja őket. Sikerült. A kanócok mintha az elégedettség füstjeleivel üzennének a baráti törzseknek. Kisvártatva az egyik gyertya újra föllobbant. A srác, mint aki hibát vétett, visszazájából rázúdított egy komoly adag levegőt. Addigra még három égett. Art fia nem értette, tanácskérőn pislogott az apjára, sportban megacélosodott tüdeje minden erejét a gyertyákra összpontosította. Amazok engedelmesen kialudtak, ám csupán

néhány másodpercre, rejtélyes módon mindig visszaszerezték valahonnan a tűzüket. A srácot előntötte az izzadság, Sziszifuszként küzdött, csekély eredménnyel. Mindig előállott a kiinduló helyzet, tizenegy gyertya égett, parányi szikrákat szórva.

10. A tűz az ember legjobb barátja? – agybotlás. Akarom mondani, *a tűz?* – Art szeme lobot vetett. Köszönöm az ilyen barátot! Már lihegett, mint a fia, ő a méltatlankodástól. Ki hiszi el, hogy a temetőben nem lehet meggyújtani a gyertyákat, a tortán meg nem lehet eloltani? Ugyanazon a napon, ugyanannyit??? Talán ez a tizenegy Kubla kán emlékére akar lobogni, az a tizenegy pedig a fiút éltetve hunyt ki, a természet öszszekeverte a dolgokat? – ekkor esett le a tantusz: ezek a mostanában divatba jött színes bűvészgyertyák, amelyeket úgy terveztek, hogy a gyanútlan áldozat ne tudja őket elfújni, s törjön ki az általános kacagás a nagyszerű vicc nyomán. Az még nem volt világos, hogy szándékosan vett ilyeneket a fiú anyja (esetleg az új pasi), vagy tévedésből. Megsimogatta a srác arcát, nyugtatásképp. Húha, te lázas vagy? Közben a feleség az új pasira támadt, szégyellje magát! így elcseszte a születésnapot! semmit nem lehet rábízni! – satöbbi. Art a nő gazdag szemrehányáskészletének elemeit unalomig ismerte, de még most is futkosott tőlük a hátán a hideg, pedig már nem ő volt a céltábla. Próbálta átölelni a szokásosnál forróbb fiát, ám az elhúzódott, túl felnőttnek érezte magát az atyai szorongatáshoz. Art zavarba jött, szíve a torkába csúszott, ott kalapált, arca pedig égni kezdett. Phúúú... én is lázas vagyok?

11. Az ember a tűz –

Tetszik

Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.

Kapcsolódó írások:

1. **Vámos Miklós: Két üzenet a jövőnek** Jövönk, tőled épp csak azt kérem, Légy a jelenem, s...
2. **Vámos György: Magyar vagy?** Magyar vagy? Igen, magyar vagy. Akkor könnyen félreértjük egymást. Mire...
3. **Vámos György: Kezdetben volt a gyűlölet – A Dohány utcai merénylet, 1939** – Fel kellene hívni a közvéleményt a zsidó gyilkosokra, mert...

Cimkék: **Vámos Miklós**